

**317. Szeged, Belváros, Dömötör-torony
(KÖH 60922)****(Csongrád megye) N, Á, Kk, Kú, Ú**

A Móra Ferenc Múzeum 2011. július 20. és szeptember 30. között megelőző régészeti feltárást végzett Szeged belvárosában, a Somogyi utcában. A régészeti kutatás a telekingatlanra tervezett hotelépítkezést megelőzően, mintegy 2600 m²-en vált szükségessé. A megnyitott 7 szelvényben összesen 14, régészeti módszerekkel megfogható objektumot találtunk, belőlük a népvándorlás korától a 20. századig terjedően keverve került elő a leletanyag. A leletek legnagyobb része Szeged város történeti kutatása szempontjából meghatározó, 18–20. századi darab. Főként mázas asztali edények, porcelán étkészlet, különféle üvegek, egy ólomplomba, több mázas éjjeliedény, vízfordó korszok és több mint 10 darab pipa, melyek elsősorban néprajzi szempontból fontosak.

A terület egészéről szórványként került elő még késő középkori, Árpád-kori és népvándorlás kori kerámia, azonban korban ezeknek megfelelő *in situ* régészeti objektumot nem sikerült feltárni. Ezáltal is valószínű, hogy az egykori városi tereprendezések, az 1879. évi szegedi nagy árvíz pusztításait követő helyreállítási munkák következményeként végzett nagyszabású, a belváros egészére kiterjedő tereprendezések, planirozások és épületrekonstrukciók az egykori régészeti korú rétegeket részben bolygatták, legtöbbször pedig teljesen megsemmisítették. Éppen ezért a kora újkori, középkori és Árpád-kori leletek még szórvány voltukban is meghatározó jelentőséggel bírnak Szeged város régészeti kutatása, a város egykori történeti-régészeti jelenségeinek rekonstruálása szempontjából.

Munkatársak: Csirmaz Roland, Veres Zsuzsanna.

F. LAJKÓ ORSOLYA

**318. Szeged-Tápé, Újtemető
(KÖH 44287)****(Csongrád megye) B, A, Á**

A tápéi temető bővítését megelőzően hatástanulmány készült a helyszín régészeti érintettségének vizsgálatára.

A lelőhely Tápétól É-ra, a Kerek-gyep nevű határrészben, a Tápéi-főcsatorna Ny-i oldalán fekszik. A felszíni alakulatok világosan mutatják, hogy a csatornát mély fekvésű, egykor egyértelműen vízjárta területeken vezették. A lelőhelytől É-ra egy ÉK–DNY-i irányú, hosszan elnyúló, markáns dombhát látható, melynek tulajdonképpen a D-i lejtője végén található a temető. Közvetlenül a temető ÉNy-i szélén egy ugyancsak ÉK–DNY-i irányú, határozott mélyedés látható. 1971-ben, sírásás közben egy földbemélyített ház sarkát és kemencéjét vágta át. Leletek nem segítettek a korhatározást, ezért a helyszínelő Trogmayer Ottó csak a megbolygatott objektum sajátosságai alapján valószínűsítette Árpád-kori keltezését.⁷⁷

2011. április elején és végén két alkalommal jártam a területen. Az első alkalommal a temető ÉK-i oldalán egy 50 m-es sáv volt csak felszántva, a második alkalomra azonban már az

egész területet, a szomszédos tanyáig felszántották, így igen kedvező körülmények voltak a leletek begyűjtésére. A jelenlegi temető ÉK-i oldalán, a földterület teljes szélességében, közepes sűrűségű Árpád-kori település leletanyagát tudtam begyűjteni. Emellett szórványosan kézzel formált kerámiát is találtam, melynek egy része valószínűen avar kori, de egy bronzkori töredék is van közöttük. ÉK és ÉNy felé távolodva a leletek sűrűsége fokozatosan csökkent, de – ha kisebb sűrűséggel is –, az egész beruházási területen megtalálható a leletanyag. A temető DNY-i oldalán szintén szórványosan jelentkeztek a leletek, bár ez a terület nem volt felszántva, és a gazon kívül a magas belvíz is megnehezítette a leletek gyűjtését. Végül soron beigazodott, hogy a temető a teljes bővítésre szánt területtel együtt régészeti lelőhely.

VÁLYI KATALIN

**319. Szeghalom, Kovács-halom
(MRT 6. k. 11/50 lh., KÖH 6329)****(Békés megye) U, R, B, Sza, Á**

A Körös Regionális Régészeti Program keretében 2011. március 19. és április 15. között folytatódott a Kovács-halmon és környékében tavaly megkezdett kutatássorozat. A program jelen fázisának célja a neolitikus telkek kialakulásának vizsgálata, ill. a telkek és az azonos periódusban lakott környező települések közötti kronológiai, strukturális, funkcionális és szociális kapcsolatok kutatása multidiszciplináris módszerek alkalmazásával.

Az idei évben a mintegy 50 hektárnyi területre kiterjedő neolitikus település főképpen Ny-i, É-i és DK-i részén folytatódott tovább a 2010-ben megkezdett, 10×10 – alacsony leletintenzitás esetén 20×20 – m-es egységekben végzett felszíni gyűjtések, amelyeknek eredményei így immáron összességében mintegy 33 hektár megtelepedési viszonyairól szolgálnak információkkal. A gyűjtött kerámiaegyüttes előzetes vizsgálatai arra utalnak, hogy bár a lelőhely teljes területén a szakálhái és kora tiszai jellegű leletanyag dominál, az É-i, ill. Ny-i részeken, jól körvonalazható területekre korlátozódva késő bronzkori és Árpád-kori, a DK-i részen pedig egy kisebb kiemelkedésen szarmata kori megtelepedéssel is számolhatunk. A lelőhely D-i részén tavalyi évben gyűjtött leletanyag vizsgálata badeni, kevés szarmata és szórványos Árpád-kori leleteket is kimutatót.

A roncsolásmentes távérzékelési módszerekkel történő kutatások is folytatódtak. A magnetométeres vizsgálatok elsősorban a tellt övező, nagy méretű külső település Ny-i és É-i részére, valamint a tavalyi évben intenzív terepbejárásaink alkalmával a lelőhely peremterületein dokumentált, kisebb felszíni leletkoncentrációkra fókuszáltak. Az előzetes adatok további, jellemzően ÉNy–DK tájolású, a felszíni leletek alapján feltehetően a neolitikum második felére keltezhető hosszúházakra, ill. egyéb telepobjektumokra utalnak az egykori település teljes területén. Az anomáliák legnagyobb sűrűségben a telltől Ny-ra, D-re és közvetlenül É-ra fordulnak elő. A magnetométeres felmérések által lefedett terület immáron meghaladja a 24 hektárt, míg a tellen, ill. a külső település egyes részein földradarral végzett kutatások összességében 2,6 hektárt tettek ki.

Az idei évben megkezdttük ásátásainkat is a lelőhelyen. A szisztematikus felszíni gyűjtések és a magnetométeres felmérések eredményei alapján feltételezhető neolitikus házhe-lyekre nyitottunk rá két kis méretű, 3×2 m-es szelvényt a le- lőhely D-i részén, valamint K-i szélén. Célunk az volt, hogy képet alkothassunk a tell közvetlenül övező, adataink alapján a neolitikum – és főképpen a kora tiszai időszak – során intenzi- ven lakott településrész stratigráfiai viszonyairól, illetve, hogy információkhoz jussunk a külső telepen és a lelőhely perem- területein azonosított épületek relatív időrendjét, építéstechni- kai és funkcionális sajátosságait illetően. A D-i szelvényben, ill. annak K-i irányban történt mintegy 1 m²-nyi rábontásában a magnetométeres felmérés során azonosított, S36 jelzetű épü- let ÉK-i, átégett paticsfalának maradványai mellett egy felte- hetően a házhoz köthető cölöplyuk, három további árokszerű objektum részlete, valamint két temetkezés került felszínre. A melléklet nélküli, bal oldalára fektetett, K–Ny, ill. DK–ÉNy tájolású, zsugorított csontvázak egyikének lábszárain, ill. a láb- fejek körül okkernyomokat figyeltünk meg. A rétegtani megfi- gyelések, ill. az előkerült leletanyag alapján az épület a tiszai kultúra korai időszakához köthető, a sírok a háznál némileg ké- sőbbre datálhatóak, míg az egyéb objektumok mindenképpen a lelőhely fiatalabb fázisát képviselik, de az azokból napvilágot látott, kis mennyiségű, másodlagos helyzetű neolitikus leleta- nyag nem alkalmas pontosabb keltezésükre.

A K-i szelvényt a magnetométeres felmérés során azonosí- tott S6 jelzetű épület DNy-i falára nyitottuk rá. A szántás rétege alatt vastag, átégett paticsomladék jelentkezett, mely alatt két nagyobb méretű, az épület szerkezeti elemeiként értelmezhe- tő cölöplyukat találtunk. A szelvény feltárása során minimális mennyiségű leletanyag került felszínre, melyek alapján a C¹⁴ minták vizsgálatát megelőzően csupán annyi állapítható meg, hogy az épület a szakállhái vagy a tiszai időszakra keltezhető.

Az idény során a tell és a lelőhely egyéb részei rétegtani viszonyainak, ill. térhasználatának megismerésére irányuló fűrésmintavételekre is sor került, valamint elkezdődtek a mik- roregionális szintű geomorfológiai vizsgálatok is.

A projektet támogatja a National Science Foundation (NSF Senior Grant, NSF-IRES) és a Wenner-Gren Foundation.

Munkatársak: Richard W. Yerkes (Ohio State University), Paul R. Duffy (University of Toronto), Apostolos Sarris, Nikos Papadopoulou (Institute for Mediterranean Studies, FORTH, Rethymno), Roderick Salisbury (University of Leicester), Maria Cristina Salvi (University of Ferrara/University of Sie- na), Bácsmegi Gábor, Bóka Gergely (MNM NÖK), Fogas Ottó (Csongrád Megyei Önkormányzat Múzeumok Igazgatósága), Guba Szilvia (Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága), Han- neke Hoekman-Sites (Florida State University), Nagy Balázs (ELTE TTK), Siklósi Zsuzsanna (ELTE BTK), Athos Agapiou (Cyprus University of Technology).

GYUCHA ATTILA – WILLIAM A. PARKINSON

Szekszárd, Vármegyeháza. A kápolna szentélye belül, ÉK-i oldal (Fotó: Vizi Márta)